

Oponentský posudek

Barbora Skálová

Na čí straně stojíš? Radikální levice v poválečném Finsku – fenomén marxismu-leninismu v zemi mimo východní blok

Předkládaná dizertační práce, zabývající se hnutím taistovců ve Finsku na konci 60. a v 70. letech 20. století, v sobě velice zdařile kombinuje asymetrickou komparativní analýzu s orálně-historickým přístupem. Autorka se snaží nejen nastínit historii samotného hnutí a kořeny, z kterých vycházelo, ale zároveň také nalézt odpovědi na tři klíčové okruhy otázek: Jaké byly hlavní příčiny vzniku hnutí taistovců a jaké mechanismy jej udržovaly při životě? Jaké místo hnutí zaujímalo v kontextu tzv. nové levice? Jak svou minulost reflektují bývalí členové hnutí a jak jejich individuální i kolektivní paměť interpretuje vybrané otázky? Jak se tato interpretace liší od dominantního historického diskurzu? Tomu odpovídá i struktura samotné práce, která je členěna do tří hlavních kapitol. První kapitola (str. 21–59) nastiňuje příčiny a okolnosti, za jakých taistovecké hnutí vzniklo, a zasazuje je do širšího kontextu finských dějin od získání nezávislosti v roce 1917 až do „bláznivého“ roku 1968. Ve druhé kapitole (str. 60–106) se autorka soustředí na vývoj ve Finsku v roce 1968 a jakou roli v něm hrála srpnová invaze do Československa. Taistovecké hnutí je pak v širším kontextu komparováno s jinými sociálními hnutími a tzv. novou levicí v západním světě, přičemž se Skálová snaží poukázat na jeho specifčnost právě ve srovnání s analogickými hnutími v USA, Západním Německu nebo Skandinávii. Závěrečná třetí kapitola (str. 107–148) za pomoci orálně-historické metody přináší jakýsi pohled zevnitř, který je zprostředkován autorčinými rozhovory s osmi bývalými taistovci a dalšími primárními prameny finské provenience.

Jak sama autorka v úvodu zmiňuje, nepatří taistovci ani ve finském kontextu k příliš reflektovaným tématům. Ačkoliv bylo finské levici, odborům a dělnickým hnutím ve finské historiografii věnováno poměrně dost prostoru (mimo v práci zmíněných autorů bych zmínil i okruh badatelů na univerzitě v Tampere, mezi něž patří např. Pertti Haapala, Marko Tikka nebo Sami Suodenjoki), nacházejí se taistovci stále ještě mimo hlavní zájem finských badatelů a většina prací se jim věnuje buď jen okrajově, nebo vůbec. Z hlediska českého historického bádání se pak tato práce svým zaměřením na dějiny Finska ve 20. století zcela vymyká a významnou měrou tak přispívá k zmapování moderních dějin této země. Autorčina výborná znalost finštiny jí umožňuje pracovat i s primárními zdroji (archivní prameny, periodika, rozhovory s přímými účastníky a dalšími) a vyhnout se tak neduhu některých českých prací.

kteří kvůli jazykové bariéře zůstávají povětšinou pouhými kompilacemi zahraniční literatury vydané v některém ze světových jazyků.

Struktura samotného textu je velice přehledná a logicky vystavěná. Od úvodní kapitoly, zasazující problematiku do širšího kontextu finských dějin, přes analytickou část, popisující dění v roce 1968 a letech následujících, se Skálová propracovává až k závěrečné kapitole, ve které přináší osobní zpovědi bývalých taistovců, a díky této zpětné reflexi po více než třiceti letech tak umně završuje celkový vykreslený portrét taistoveckého hnutí, jeho filozofie i myšlení jednotlivých členů.

Z metodologického hlediska je přístup autorky minimálně v českém historiografickém kontextu nevšední a do určité míry i velice inovativní. První komparativní část textu, ve které Skálová s odkazem na kontrastně komparativní přístup amerických historiček Thedy Skocpol a Margaret Somers na základě asymetrického srovnání analyzuje jeden konkrétní jev (fínští taistovci), který následně dává do kontrastu s obecnějším fenoménem (nová sociální hnutí v západní Evropě), je následně velmi vhodně doplněna orálně-historickou kapitolou mapující vzpomínky a reflexe přímých účastníků hnutí. Díky tomu může autorka následně porovnat i současný pohled narátorů na jejich vlastní minulost v protikladu k všeobecně přijímaným mýtům a stereotypům, kterými je nálepkuje dnešní finská společnost.

Celková úprava práce je velice zdařilá a splňuje všechny formální náležitosti. Jazykový projev autorky je velice kultivovaný a zároveň čtivý. Podávanou problematiku popisuje velmi přehledně a zároveň nezachází do zbytečných detailů, kterými by svoji práci tříštila. Jedním z mála nedostatků práce je nemalé množství překlepů (Tiedonanataja místo Tiedonantaja na str. 64 a 73, Marhatty místo Marjatty na str. 108, nebo Taoistoist/Taoist místo Taistoist na str. 157–159) a typografických chyb (nejednotné umístování odkazů na poznámky pod čarou před nebo za interpunkci, záměny pomlček za spojovníky při udávání rozsahu stran a letopočtů, používání spojovníků místo pomlček u vložených vět, případně absence teček na konci vět odkazujících na sekundární literaturu v poznámkách pod čarou), které se především v úvodních a závěrečných pasážích objevují a celkový dojem z práce do určité míry kazí. S ohledem na faktografickou stránku práce mám jen jedinou větší výtku. Finská občanská válka (leden–květen 1918) následovala, a nikoliv předcházela vyhlášení finské nezávislosti (6. prosinec 1917), jak se píše v úvodu na str. 6.

Naopak velkou předností práce je, jak již bylo výše zmíněno, především využití primárních pramenů, se kterými Skálová pracuje. Množství archivních pramenů, periodik, ale i beletrie

nebo televizních dokumentů ve finštině je ještě doplněno osmi rozhovory s pamětníky. To vše umožňuje pracovat s velmi širokým spektrem primárních pramenů ve finském jazyce, který nemá v české historiografii v tomto ohledu obdoby. Taktéž penzum práce se sekundárními zdroji je na potřebné výši. Pozitivně je třeba také hodnotit využití monografií a odborných statí, které vyšly v posledních dvaceti letech, což je ale do značné míry podmíněno i malým časovým odstupem od popisovaných událostí, a také velmi malou reflexí, které se tématu do dnešní doby jak ve finském, tak v celosvětovém měřítku dostalo.

Vzhledem k velmi omezenému počtu prací zabývajících se tematikou taistovců se nabízí celá řada prázdných míst, která vybízejí k dalšímu probádání. Jednou z takových otázek je například možnost hlubšího analýzy a následného srovnání mezi finskými taistovci a německými „osmašedesátníky“. V tomto případě se přímo nabízí srovnání historických kořenů obou hnutí, které vycházely z rozkolu mezi mladou generací a historickými břemeny zatíženou generací jejich rodičů a prarodičů (nacistická minulost v Německu ve srovnání s bílou/rudou minulostí ve Finsku). Jaké by byly případné paralely mezi finskými a německými levicovými studenty a jejich pohledem na historii jejich rodičů a prarodičů? Dalším tématem, které by jistě stálo za pozornost, je širší zmapování politické angažovanosti celého finského studentstva. I přes velmi výraznou stopu, kterou taistovci zanechali, bezesporu nebyli jedinými politicky angažovanými zástupci finského studentstva. Určitě by bylo zajímavé položit si otázku, jak moc odlišní nebo naopak podobní jiným politicky angažovaným finským studentům taistovci byli? Byli i pravicoví, liberální nebo umírněně levicoví studenti stejně aktivní a podobně provázaní se svými politickými stranami a frakcemi, jako přívrženci radikální levice podporující krajně levicovou frakci Finské komunistické strany (SKP) vedenou Taistem Sinisalem?

Celkově lze práci hodnotit jako velice originální a podnětný příspěvek k bádání jednak o nové vlně levicových hnutí v západní Evropě (Finsko je v tomto kontextu i přes svou finlandizační politiku vnímáno jako součást Západu), ale především o finských dějinách ve 20. a na počátku 21. století. I přes drobné nedostatky po formální stránce je práce velice přínosná jak svým originálním zpracováním, tak tematikou, jíž se zabývá, a proto ji doporučuji k obhajobě.

V Brně 8. 9. 2021

Mgr. Tomáš Masař, PhD.

